

De Saambinder

Kerkelijk weekblad van de Gereformeerde Gemeenten

donderdag 26 september 2013

MEDITATIE

Wenen

“Blijdschap komt na veel smarten, Allen oprechten harten”, zo getuigt de dichter van Psalm 97:7 (Datheen). En hoe heeft de Apostel Johannes dat in mogen leven op het eiland Patmos. Hoe noodzakelijk is het die ware droefheid naar God, maar ook die hartelijke vreugde in God te leren kennen.

Johannes was verbannen om het Woord Gods en om de getuigenis van Jezus Christus. Op het eiland Patmos mocht hij een geopende deur in de hemel aanschouwen. Welk een wonder, daar toch de zonden de hemel hebben gesloten. Johannes wist ook van een gesloten hemel. Daarom dat wonder; als de Heere opent, wie zal dan sluiten.

Ja, daar zag de apostel een boek, in de rechterhand Desgenen Die op de troon zat. Zo is er het boek der Schriftuur en het boek der natuur. Maar Johannes zag hier het boek van Gods raadsbesluiten, beschreven van bin-

En ik weende zeer.

Openb. 5:4a

nen en van buiten. De Heere volvoert Zijn besluiten in de tijd en niets kan Zijn hoog besluit ooit keren.

Johannes weende zeer, omdat niemand waardig gevonden werd, om dat boek te openen en te lezen, noch hetzelfde in te zien. Johannes kon het zelf ook niet openen. Wat kwam hij in de onwaarde terecht. Door de zonden hebben we alles af- en toegesloten. De hemel, ons hart, Gods Woord; het is allemaal gesloten. Welk een wonder wanneer, zoals bij Lydia, het hart wordt geopend.

Dat ware wenen over de zonde te leren kennen, die hartelijke droefheid te mogen ontvangen. “Want de droefheid naar God werkt een onberouwelijke bekering tot zaligheid; maar

de droefheid der wereld werkt den dood.” (2 Kor. 7:10)

De wereld weent, omdat men geluk, eer of de rijkdommen der wereld zich ziet ontgaan. Ezaü heeft de plaats des berouws met tranen gezocht, maar niet gevonden. Ja, de droefheid der wereld kan door het aardse goed gedroogd worden. Maar de droefheid naar God is door geen aards goed te vervullen. Die ware tranen te mogen wenen, die in Zijn fles vergaard worden. Bedroefd te zijn over eigen zonden, over zonden door anderen bedreven. “Zalig zijn die treuren; want zij zullen vertroost worden.” Hoe weet de Heere naar het hart van Jeruzalem te spreken, te onderwijzen hen die dwalen.

Dat zien we ook hier, waar Johannes werd onderwezen en vertroost. “En een van de ouderlingen zeide tot mij: Ween niet; zie, de Leeuw Die uit den stam van Juda is, de Wortel Davids, heeft overwonnen, om het boek te openen, en zijn zeven zegelen open te breken.”

Hij zal de eeuwige raadsbesluiten uitvoeren, want Hem is gegeven alle macht in hemel en op aarde. Hij heeft het boek genomen; het welbehagen des Heeren zal door Zijn hand gelukkig voortgaan.

O, welk een wonder, wanneer alles vast loopt aan ‘s mensen zijde, de Heere de weg ontsluit, het geloofsoog op Hem geslagen mag zijn, Die de pers alleen getreden heeft. Hij is als een Lam ter slachting geleid. Het recht moet zijn loop hebben; de deugden van God moeten verheerlijkt worden. De wet vervuld en de schuld voor Zijn volk moet betaald worden. Daartoe heeft Hij Zich gegeven, reeds van eeuwigheid. Eén plant met Hem te worden in de gelijkmaking Zijns doods om het ook te zijn in de gelijkmaking Zijner opstanding. Welk een weldaad om te leren met alle eigen werk er buiten te vallen, geen gewicht aan te kunnen brengen, opdat Zijn werk waarde mag krijgen voor de ziel. Om in Christus terug te ontvangen, wat in de eerste Adam verloren is.

Hoe nodig, geliefde lezer(es), dat het

Inhoud

91e jaargang

Nr. 51

- 1 Wenen
- 2 Waar gaan wij heen?
- 3 Spreuken: Zorgen voor dieren (20)
- 4 Korte lessen over kort begrip
- 5 Even maar...
- 6 Omslag in het Midden-Oosten alleen door islam? (2)
Er was vorm, maar gebrek aan geloofskracht
- 7 John Bunyan in Nederland (5)
Theologische leesbril
- 8 Boeknieuws
- 8 Kerknieuws
- 10 Berichten
- 11 Kerkdiensten

oog geopend en ons geleerd wordt, dat ons goed geen nut doet ten dage der verbolgenheid, maar gerechtigheid redt van de dood.

Hem te leren kennen als de Gegevene van de Vader, Die de Weg de Waarheid en het Leven is.

Al het andere valt weg, maar die in Hem gelooft zal niet beschaamd worden.

*Welzalig is dat volk,
dat hen in U verblijft,
Dat zal voorspoedig zijn*

*nu en tot allen tijd;
In 't licht Uwes aanschijns
zullen zij gaan al t'zame
En hen verheugen in den roem
van Uwen Name;
Als zij zullen wezen
door Uw gerechtigheden
Versierd daag 'lijks met gaven schoon
en ook met vrede.*

Psalm 89: 7 Datheen

Uddel,

ds. G. Mouw

Waar gaan wij heen?

In welke wereld zullen onze kinderen en kleinkinderen opgroeien? De maatschappij waarin wij leven is in hoge mate gesecculariseerd en het is te verwachten dat die tendens zich de komende jaren verder zal voortzetten. Die ontwikkeling stelt de gereformeerde gezindte voor fundamentele vragen.

In het boek "De toekomst van de gereformeerde gezindte" wordt door een aantal auteurs gepoogd de verwachte ontwikkelingen nader te analyseren en op hun consequenties te bezien. Dat zijn ds. W. Visscher, predikant van de gereformeerde gemeente van Amersfoort, drs. F.A. van Hartingsveldt, voorzitter van het college van bestuur van de Jacobus Fruytier Scholengemeenschap te Apeldoorn, W. Büdgen voorzitter van het college van bestuur van het Rotterdamse Wartburgcollege, het SGP-kamerlid prof. dr. E. Dijkgraaf en fractiemedewerker mr. D.J.H. van Dijk, de Tilburgse gezondheidseconoom prof. dr. J.J. Polder, dr. ir. S.M. de Bruijn, adjunct-hoofdredacteur van het Reformatorisch Dagblad en drs. A.A. van der Schans, docent geschiedenis aan de Driestar Hogeschool.

In het Woord vooraf beklemtoont ds. W. Visscher dat het om niet meer gaat dan 'verkenningen'. De toekomst is ons immers onbekend. Maar omdat Christus heeft overwonnen, heeft Gods kerk toekomst. 'De belangrijkste vraag is en blijft of we daar door

een waar geloof deel aan hebben. Die vraag kan en mag niet verstommen'.

Binnenkerkelijke secularisatie

Terecht signaleert ds. Visscher in zijn bijdrage dat, terwijl de Verenigde Staten altijd nog een zeer godsdienstig land zijn - hoewel met veel oppervlakkigheid - in West-Europa de secularisatie sterk heeft doorgezet. Dat geldt ook voor Nederland. "Slechts een zeer geringe minderheid van de Nederlandse bevolking is betrokken op de kerk, de Bijbel en het geloof". Dat is zeker zo als je de kerkelijke grenzen nauw trekt. Vanaf de jaren zestig van de vorige eeuw was er sprake van een aanzienlijke kerkverlating. Van een gedoopte natie werd Nederland een seculier land. Dat is inderdaad een huiveringwekkende ontwikkeling. Overigens was het zinvol geweest in dit verband meer aandacht te schenken aan wat je zou kunnen aanduiden als de binnenkerkelijke secularisatie. Zo ging in de laatste halve eeuw bij veel gereformeerden de binding aan de belijdenis verloren. Dat gebeurde met name in de voormalige Gereformeerde Kerken. Ook elders in de brede gereformeerde gezindte zijn echter helaas allerlei symptomen in die richting waar te nemen.

Evenzo verminderde het gezag van de Bijbel. Dat leidde onder meer tot een andere visie op de schepping, tot een acceptatie van de vrouw in het ambt en van homoseksuele relaties. Dat vinden we niet alleen bij vrijzinnigen

en bij wat we vroeger de midden-orthodoxie noemden, maar ook bij orthodoxe en Bijbelgetrouwe christenen. Althans, orthodox en Bijbelgetrouw in eigen oog.

De besteding van de zondag werd veelal ruimer. Tweemaal per zondag naar de kerk - of zelfs elke zondag één keer naar de kerk - werd voor velen die zich nog wel als meelevend kerklid beschouwen, een gepasseerd station.

Een ander punt is dat in het boek veelal in algemene termen gesproken wordt over het christendom en het christelijk verleden van Europa. Europa werd meer dan twaalf eeuwen gestempeld door het christendom, zo lezen we. Christenen werden van een meerderheid een minderheid. Maar ging het boek niet over de gereformeerde gezindte? Die vormt al sinds jaar en dag een kleine minderheid.

Zo constateert ds. Visscher dat de tijd van het "corpus christianum", waar ook de Nederlandse Geloofsbelijdenis min of meer van uitgaat, voorbij is.

Maar moet hier niet meer onderscheid gemaakt worden? In de tijd van de Reformatie openbaarde het "corpus christianum" (d.i. de christelijke wereld) zich veelszins als een antichristelijke macht die de ware kerk verdrukte. Niet voor niets wordt in het laatste artikel van de NGB gesproken over de zaak van Gods kerk, die toentertijd door vele rechters en overheden als ketters en goddeloos verdoemd werd. Ook in de tijd van de Afscheiding werden de gereformeerden vervolgd door mensen die zich zonder meer als christenen beschouwden.

Nieuwe media

Terecht wordt in het kader van deze toekomstverkenning aandacht besteed aan de nieuwe media. Deze hebben immers een grote invloed, met name op onze jongere generatie. Dr. De Bruijn spreekt in dit verband zelfs van een kantelpunt in de geschiedenis. Meer nadruk op beeld leidt in het algemeen tot oppervlakkiger leven, zo is zijn terechte conclusie. Gemakkelijk vormt de beeldcultuur een bedreiging voor de leescultuur. In de christelijke gemeente moet echter het Woord centraal blijven staan.

Zoals de titel van de bundel al aangeeft, gaat het om een doordenking van de ontwikkelingen in de komende jaren. Daarbij wordt het jaar 2030 gebruikt als markering. Waar moet de gereformeerde gezindte op bedacht zijn? Waar liggen mogelijkheden?

Daarbij is het wat merkwaardig dat een omschrijving van het begrip ge-

Zorgen voor dieren

'De rechtvaardige kent het leven zijner beesten.'

Spreuken 12:10a

reformeerde gezindte ontbreekt. Voor de duidelijkheid zou dat zeker zijn nut hebben gehad. Ds. A. Vergunst heeft destijds in zijn bijdrage in het boek "Tien keer gereformeerd" daar een heldere omschrijving van gegeven.

Opvallend is wel dat er in verschillende artikelen nogal eens met instemming verwezen wordt naar auteurs als Aalders, Van de Beek, Berkhof en Van Ruler, Bonhoeffer en moeder Teresa, waarvan moeilijk gezegd kan worden dat ze veel affiniteit hebben met de gereformeerde gezindte in de zin van ds. Vergunst.

In ieder geval is de thematiek van dit boek van groot belang. We leven in een snel veranderende wereld waar steeds minder ruimte overblijft voor Gods Kerk. En toch is dat de enige zaak die toekomst heeft.

N.a.v. Ds. W. Visscher e.a.

"De toekomst van de gereformeerde gezindte", uitg. De Banier, Apeldoorn; 2013; ISBN 978 90 336 34444; 192 blz.; € 14.95.

Apeldoorn,

C.S.L. Janse

De toekomst van de gereformeerde gezindte

Inhoudsopgave

- Wat brengt de toekomst? - Ds. W. Visscher
- Kerk en gemeente-zijn in 2030 - Ds. W. Visscher
Bijbels intermezzo: Mozes - Ds. W. Visscher
- Het geheim van het gezin in de eenentwintigste eeuw - Drs. F.A. van Hartingsveldt
Bijbels intermezzo: Nehemia - Drs. F.A. van Hartingsveldt
- Onderwijs in de branding - W. Büdgen
Bijbels intermezzo: Job - W. Büdgen
- Boodschap aan de samenleving - mr. D.J.H. van Dijk en prof. dr. E. Dijkgraaf
Bijbels intermezzo: Jozef - mr. D.J.H. van Dijk en prof. dr. E. Dijkgraaf
- Gezondheid, ziekte en zorg - prof. dr. J.J. Polder
Bijbels intermezzo: Dorkas - prof. dr. J.J. Polder
- Nieuwe media, kantelpunt in de geschiedenis - Dr. ir. S.M. de Bruijn
Bijbels intermezzo: Daniël - Drs. A.A. van der Schans
- Hoop en geschiedenis - Drs. A.A. van der Schans

De rechtvaardigen worden tegenover de goddelozen gesteld. Het gaat over mensen met God en zonder God. De rechtvaardige uit bovenstaande tekst voldoet dus door genade aan de eis van de Schepper. Hij gaat op een verstandige manier om met de dieren. Zoals de Heere het heeft bedoeld. Hoe moet je dan met beesten omgaan?

In het oorspronkelijke staat er eigenlijk dat een rechtvaardige het *wezen* van zijn beesten kent. Het gaat over het diepste van een dier. Zoals een driehoek bestaat uit drie lijnen. Dat is het wezen van een driehoek. Deze kan groot of klein zijn, maar drie lijnen die elkaar raken maken een driehoek.

Wat is dan het wezen van een dier? Hierbij wil ik twee zaken noemen. In de eerste plaats is een beest een *schepsel*. Daarom mag een mens niet willekeurig met een dier omgaan. Met grote nauwkeurigheid moet gehandeld worden. Dit geldt voor beesten die in het bijzonder aan onze zorgen zijn toevertrouwd. Met dieren op een boerderij moet met een bepaalde eerbied worden omgegaan. Het zijn immers schepselen van God?

Het kennen van de beesten is het *zorgen* voor hen. Het gaat ook over huisdieren. Ook de dieren in het wild mogen niet worden vergeten. We kunnen en mogen daar niet alles mee doen. De dichter van Psalm 104 kreeg er onderwijs uit. Hij spreekt over leeuwen, over dieren in de zee, enzovoorts. 'Zendt Gij Uw Geest uit, zo worden zij geschapen' (vers 30). De wilde dieren brengen hem tot de lof van de Schepper van hemel en aarde. 'Ik zal den HEERE zingen in mijn leven; ik zal mijn God psalmzingen, terwijl ik nog ben. Mijn overdenking van Hem zal zoet zijn; ik zal mij in den HEERE verblijden' (vers 33-34). Hebben wij zo wel eens gekeken naar de schepselen van God? We kunnen er zo goed mee zijn.

Maar er is meer. Het wezen van een dier is niet alleen dat het een schepsel van God is. Een beest heeft géén ziel. Dit bepaalt ook het wezen van een dier. 'Wie merkt dat de adem van de kinderen der mensen opvaart naar boven, en de adem der beesten nederwaarts vaart in de aarde?' (Pred. 3:21).

Een dier heeft een heel andere waarde dan een mens. Wij hebben een onsterfelijke ziel. Beesten hebben dit niet. Een gestrande potvis heeft daarom minder waarde dan een kind in de moederschoot, hoe klein ook. Waarom? Het *wezen* van een mens is anders. Weten we dit ook?

Poortugaal, ds. C. Neele

Korte lessen over kort begrip

Hier en daar zou - zo wordt beweerd - op de belijdeniscatechisatie het boekje "Korte lessen over Kort Begrip" van ds. G.H. Kersten niet meer gebruikt worden. Of het waar is? Het is moeilijk voor te stellen en hopelijk onjuist. In elk geval, laten we onze belijdeniscatechisanten dit boekje toch niet onthouden.

Ds. Kersten schreef in zijn woord vooraf: 'De klacht dat op de catechisatiën gemaakte aantekeningen van velen in de jongste verwoestingen, door de oorlog aangericht, zijn verloren gegaan, deed het besluit rijpen om u een korte schets aan te bieden van de behandelde zaken'.

Tijdens het bombardement op Rotterdam in de meidagen 1940 waren dus veel jonge mensen hun catechisatie-aantekeningen kwijtgeraakt - verbrand, onder puin bedolven of door bluswater onleesbaar geworden. De verhalen over dat bombardement hebben we in onze jeugd van velen gehoord. Bange dagen vol angst, vuur, verwondingen, vluchten, het huis verloren met al wat er in was, enzovoorts. Ach, wie bekommert zich dán nog over wat aantekeningen? Dat is toch wel het laatste waar men aan denkt. Toch lag dat blijkbaar voor velen anders. Die aantekeningen waren voor hen waardevol.

In tijden van verval

Het verlies van de aantekeningen werd betreurd. Zoiets geeft te denken. Evenals het feit dat ds. Kersten de moeite nam de hoofdzaken van zijn lessen in een boekje vast te leggen: '...in de hoop dat gij allen met te groter opgewektheid het onderwijs zult volgen en vooral op de lange winteravonden het met uw huisgenoten en in uw vriendenkring zult bespreken. In tijden van groot verval is het dubbel nodig in de zuivere leer gefundeerd te worden'.

Het is zonder meer een feit dat 2013 in maatschappelijk opzicht weinig overeenkomst meer heeft met 1940. En op lange winteravonden spreken over de grondstukken van de leer? Samen met huisgenoten en vrienden? Maar de waarheid is niet veranderd omdat

de Waarheid niet verandert. En als het gaat over een tijd van groot verval... Is er in onze dagen niet nog meer reden om dit boekje te blijven gebruiken?

Het is bekend dat ds. Kersten vanaf zijn jonge jaren de leer die naar de godzaligheid is, onderzocht heeft. Als jongen al wilde hij wakker blijven om in een 'oudvader' verder te lezen, waarom hij zijn voeten in een teiltje met koud water hield. In zijn latere leven rijpte die kennis al meer en meer, mede door zijn lessen dogmatiek die hij jarenlang op de Theologische School gaf.

Pas in 1947 - kort voor zijn sterven dus - gaf hij "De Gereformeerde Dogmatiek" uit. En ook "Korte lessen" schreef hij in de laatste periode van zijn leven. Wetenschap en godsvrucht gaan erin samen. Zakelijk en waakzaam worden de grondstukken van de waarheid verwoord - kort, krachtig, duidelijk, gefundeerd. Inderdaad, "Korte lessen" is niet zo maar een boekje.

Generatie na generatie

Dat nu de 32ste druk is verschenen, bewijst dat vanaf 1940 een groot aantal belijdeniscatechisanten middels dit boekje onderwezen werd, generatie na generatie. Daardoor werd de eenheid in de leer en dus de eenheid van de gemeenten bevorderd, nu al ruim zeventig jaar lang. En natuurlijk, allerlei hulpmiddelen mogen op de belijdeniscatechisatie gebruikt worden. Zij kunnen erg dienstbaar zijn. Maar als die hulpmiddelen het boekje van ds. Kersten gaan vervangen, is dat verlies. Een verlies, niet door oorlogsgeweld maar door... Ja, waardoor? We spreken de wens uit dat "Korte lessen" het uitgangspunt mag blijven op de belijdeniscatechisatie.

Het taalkleed is verouderd, dáárom zou hier en daar het boekje niet meer gebruikt worden. Tenminste, zo wordt beweerd. De jongelui zouden er moeite mee hebben, het zou te moeilijk zijn. Nu is het woord *moeilijk* de laatste jaren wel heel erg in de mode. Een woord dat al heel wat waardevolle zaken heeft gevonnist als verouderd en niet meer bruikbaar. Wanneer we er

Ds. G.H. Kersten

allemaal aan mee gaan doen, lijkt het nog waar te zijn ook.

Ondertussen maakt een gezonde dosis christelijke nuchterheid duidelijk dat het voornamelijk een excuus is van degenen die weinig weten en nauwelijks bereid zijn zich in te spannen. Natuurlijk, de Goddelijke waarheden zijn nu eenmaal *in zichzelf* niet eenvoudig. Ook zal de catecheet zich grondig voor moeten bereiden. Niet alleen om te weten wat hij zegt, maar ook om de zaken helder en eenvoudig te verwoorden. Daarbij is het boekje "Korte lessen" een doeltreffend hulpmiddel. Een *hulpmiddel*, want dat een (belijdenis)catechisatie wel of niet goed verloopt, is niet zo zeer afhankelijk van een boekje maar van de catecheet. Onder Gods onmisbare zegen natuurlijk. Maar daarom is diens verantwoordelijkheid zo groot. Eigenlijk te zwaar voor een mensenkind. Maar als dat uitdrijft in het verborgene en hij 'mag' de lessen geven in 's Heeren kracht, zie dan zijn we bij de kern van de zaak. Dan komt er ernst en beslag van de waarheid. Ja, eeuwig wonder als de Geest het zou heiligen aan de harten.

Inzet en betrokkenheid

Dat de één gemakkelijker leert dan de ander, is altijd nog zo geweest en zal zo blijven. En dat hulpmiddelen ter differentiatie dienstbaar kunnen zijn, is duidelijk. Maar dat het boekje van ds. G.H. Kersten moeilijk zou zijn, heb ik nooit van belijdeniscatechisanten gehoord. In al die jaren niet. Van niet één. Integendeel, er was steeds weer die wonderlijke betrokkenheid en inzet. Ze wilden zich inspannen, ze deden wat ze konden en namen de moeite zorgvuldig te lezen. Zoiets kan

indruk op je maken en geeft een band. Soms op het ontroerende af. En werkelijk, ik geloof dat er onder ons nog veel van zulke jonge mensen zijn.

Zorgvuldig

Ze zullen gemak hebben van de tussenkopjes die nu in de 32ste druk zijn aangebracht, waardoor de inhoud overzichtelijker uitkomt. En was in de loop der jaren de spelling al herhaaldelijk aangepast, in deze uitgave zijn een aantal lange zinnen 'geknipt' en een aantal minder gangbare woorden door meer gangbare vervangen. Verder zijn in de marge toelichtende opmerkingen en tekstverwijzingen te vinden. En zo is het boekje toegankelijker geworden, terwijl aan de inhoud niets wezenlijks veranderd is.

Met dank aan ds. J.M.D. de Heer die op verzoek van de uitgever deze uitgave

heeft verzorgd, in nauwe samenwerking met ds. C.A. van Dieren en ds. J. Schipper. Ook werd vanuit de Gereformeerde Gemeenten in Nederland door het bestuur van stichting ds. G.H. Kersten Fonds op betrokken wijze meegeleefd.

Al met al is de 32ste druk een zorgvuldig nageziene uitgave geworden. De gebonden uitvoering kost € 17,50; de prijs van de paperback is € 13,50. De kerkenraad van Rotterdam besloot destijds het boekje gratis aan de catechisanten te verstrekken. Voor zover ik weet is het zo altijd in al de gemeenten gegaan.

...en bouwe uit u Zijn Kerk...

De woorden waarmee ds. Kersten zijn voorwoord, 'Aan mijn geliefde catechisanten!', besluit, moge in onze harten leven: 'De Heere bevestigte u erin en

bouwe uit u Zijn Kerk, u bij Zijn Woord bewarend. Hij heilige de waarheid aan uw harten tot waarachtige bekering en tot een opwassen in de kennis van de Heere Jezus Christus. Zijt Gode bevolen'. Met minder kan het niet, meer is niet nodig. Dat dit ook in onze dagen rijk vervuld zou mogen worden.

*Van geslachte tot geslacht
Wordt, naar onzen duren plicht,
Bij het volk Uw gunst herdacht,
Wijl Gij Zelf, o HEER, hen richt,
En aan hen, schoon diep in schuld,
Met berouw gedenken zult.*

**N.a.v. "Korte lessen over Kort Begrip",
ds. G.H. Kersten; 32ste druk;
de Banier, Apeldoorn;
211 blz.; € 17,50.**

Genemuiden,

ds. C. Hogchem

Even maar...

Zingen

Wat is het verblijdend, wanneer er in de kerk goed wordt meegezongen. Zingen is zegenrijk, zo benadrukte Luther steeds terecht. Voor kinderen, jongeren - ook jongens! - en voor ouderen. Het geeft iets van samenbinding. Ook in het gezin. Het gemeente-zijn komt daarin tot uitdrukking. Gemeenschappelijk luisteren naar de Schrift, samen bidden en samen zingen... Het gaat er dan niet om of je mooi kunt zingen, maar dat je mee-zingt. Eerbiedig en gelijkmatig. Het is een zegen wanneer een organist dit aanvoelt en stimuleert.

Wanneer het maar enigszins kan probeer ik mee te zingen. Want de predikant hoort bij de gemeente. Er zijn natuurlijk omstandigheden die meezingen op en onder de preekstoel kunnen verhinderen. Door problemen met de stem, hoestprikkels of door bepaalde droeve of zorgvolle levensomstandigheden. Laat duidelijk zijn, dat er alle begrip is voor het feit dat iemand om genoemde redenen niet meezingt. Maar het gaat nu om de regel.

Wanneer ik vanaf de kansel rondkijk, zie ik verschillende 'zangers'.

Om positief te beginnen: de grootste groep van trouwe 'meezingers'. Aan dat zingen wil de Heere Zijn zegen verbinden. Zij tonen een positieve instelling en het zegt ook iets van hun band met de gemeente. Graag willen we dat bevorderen! Het gaat immers om de zegen voor het h art.

Vervolgens zijn er echter ook 'jagers', 'trekkers' en 'zwijgers' waar te nemen.

'Jagers' zijn de mensen die altijd vooruit moeten zingen. Om welke reden is me niet duidelijk. Wat het nut ervan is ook niet. Want - of je het wilt of niet - je blijft toch ergens in hetzelfde tempo. Is het een demonstratie van progressiviteit? Zo van: 'Ik ben niet zo benauwd. Wat mij betreft zingen we aanmerkelijk vlugger.' Of solliciteert men naar de functie van voorzanger, die allang uitgestorven is? Waarom zo snel mogelijk de mond dicht en 'lijdzaam' wachten op de goeemeente die achteraan 'zeult'? Wat voor zegen verwacht u van zo'n instelling? De 'jagers' zijn tijdens het zingen voortdurend bezig met zichzelf. Ze zijn druk met: 'Ik zing op mijn manier, ik trek me van de gemeente en het orgel niets aan.'

Voelen we hoe ongeestelijk en egocentrisch dit is?

Er zijn ook 'trekkers'. Ook dat is niet goed. Het gaat erom dat we eerbiedig en gelijkmatig zingen. Wanneer ikzelf in een gemeente ben waar men wat vlugger zingt dan ik gewend ben, dan pas ik me maar aan. Waarom? Omdat 'trekken' geen zin heeft. Omdat ik toch in een bepaald tempo mee moet zingen. Ook wil ik niet steeds met mezelf bezig zijn, maar met de woorden van de Psalmen onder dit volk. Ik maak op dat moment immers onderdeel uit van het geheel van de gemeente(zang).

Als laatste zijn er de 'zwijgers'. Ze kijken wat rond en zingen helemaal niet mee. Waarom eigenlijk niet? Betekent hun houding: 'Hier hoor ik niet bij? Hier doe ik niet aan mee? Dit zint me niet?' Wanneer ik 'zwijgers' zie, vraag ik me af: Wat gaat er nu in hem of haar om? Wat is de reden van dit bewuste zwijgen zonder dat daar - zoals boven al uitdrukkelijk genoemd - een terecht reden voor is?

Er is maar  en dringende oproep: zingt (voor) de Heere! Eerbiedig en gelijkmatig.

v. A.

Er was vorm, maar gebrek aan geloofskracht

De Zuid-Afrikaanse theoloog C.J. Botha schrijft in een artikel over "Het uitsterven van de kerk in Noord-Afrika" (1986) dat spanningen 'die de kerk in die mate uitputten en verzwakten dat ze, toen ze zich moest verzetten tegen de islam, een gebroken kerk was zonder werkelijke geestelijke vitaliteit'. Er was sprake van kerkelijke verdeeldheid, maar ook van geestelijk verval. Er was nog wel vorm, maar ook gebrek aan geloofskracht. Die tendens is in het verleden ook in het Midden-Oosten merkbaar geweest.

Mensen uit Antiochië betitelden volgelingen van Jezus van Nazareth voor het eerst als christen (Handelingen 11:26). De stad ontwikkelde zich na de verwoesting van Jeruzalem in 70 na Christus tot een van de belangrijkste centra van het christendom in de wereld. Op een zeker moment telde het patriarchaat van Antiochië twaalf kerkprovincies met 167 bisschoppen. En nu? De situatie is totaal veranderd. Toen ik enkele jaren geleden midden in de week de grote orthodoxe kerk bezichtigde, bezochten slechts drie mensen de gebedsdienst. Zo slonk de kerk in het Midden-Oos-

ten tot een kleine minderheid. Vlak na de oorlog tegen Irak (in 2003) vertelde zuster Bushare van een rooms-katholiek kinderziekenhuis mij in Bagdad: 'Deze week zijn hier twee meisjes neergeschoten. De moordenaars zeiden: Jullie hebben toch geen toekomst, want je bent christen. Daarom schieten we je nu maar vast dood'. Nu zei echter de Chaldeeus-katholieke bisschop Jacque Isaac, zinspelelend op het christelijk verleden van deze regio: 'Toch blijven wij hier. Want wij waren er eerder dan de moslims'.

Tweespalt

Hoe kwam het zover? Er was tekort aan vitaliteit, schrijft Botha. Er was sprake van secularisatie. J. Leydekker concludeert in zijn "Kerkelyke historie" (1745) dat ook onder dienaren van de kerk in het Midden-Oosten sprake was van beginnende eierzucht, afgunst, tweespalt, het heersen over anderen en achterklap. Hij verwijst naar brieven van Cyprianus (210-258). Die vormen een bron voor de kennis van het kerkelijk leven. Leydekker verwijst ter argumentatie ook naar bisschop Eusebius van Caesarea (circa 265-339), de Romeinse hoofdstad van Palestina.

Orthodoxe kerk in Antiochië, het huidige Turkije, met drie kerkgangers.

Leydekker maakt gewag van 'een groot verderf in het geloof en de zeden der christenen en meest wel onder de geestelijkheid'. Eusebius klaagt, aldus de achttiende-eeuwse theoloog, dat men het veinzen van het gezicht van de ambtsdragers kon aflezen. Hun bedrog in hun hart, de bedrieglijkheid in hun woorden, hun strijd onder elkaar met afgunst, hoogmoed en vijandschap leken meer op dwingelandij dan op priesterschap. De vraag is dus eigenlijk hoe christelijk mensen bij de kerstening van hun leefgebied eigenlijk werden.

Secularisatie

Er was niet slechts sprake van tweespalt. Christenen raakten of bleven onder invloed van heidense tradities. Origenes aanvaardde helaas het goede in heidense wetenschappen. Bij voorbeeld de platonische filosofie die het christelijk geloof in de vorm van een gesloten systeem brengt. Ook de theologie van Basilius de Grote - overleden in 379 - uit Caesarea, bisschop in Cappadocië, was beïnvloed door de stoïci en de cynici.

De Franse historicus G. Boissier vertelt in "Het stervend heidendom" over Hiëronymus (circa 331-420). Toen deze had besloten een ascetisch leven te gaan leiden, nam hij z'n klassieke schrijvers mee. Hij had liever de Latijnse blijspeldichter Plautus en de Romeinse staatsman Cicero dan de Bijbel.

Ziekte overviel hem in Syrië. Bij hevige koorts kreeg hij een visioen. Toen keerde hij terug tot de Bijbel. Later verdedigde hij toch weer het citeren van heidense schrijvers. Niet alleen Paulus, maar zelfs Mozes deden dat toch ook, zo verdedigde hij zich.

Onder keizer Constantijn verrezen nieuwe kerken. Toch bleven in de vierde eeuw heidense symbolen in stand. Sommige tempels bleken te mooi om af te breken. Ze moesten maar als kerk gaan functioneren. In afgelegen gebieden verwoestten zendingen heidense bedehuizen. Op de ruïnes bouwden ze een kerk. De richting continueerde de herinnering aan de oude tempel: Het koor van de kerk was naar het noordwesten gericht en niet naar het oosten, zoals de christelijke traditie vroeg. De nieuwe religie behield trekjes van de vroegere sacrale tradities.

Toen de christelijke kerk de plaats ging innemen van de heidense staatsgodsdienst, liep zij gevaar haar eerste liefde kwijt te raken. Door secularisatie en assimilatie nam - globaal

gesproken - de originele vroomheid af. Zonden van de wereld kregen bij stukjes en beetjes bestaansrecht. De prediking legde minder beslag op de harten van de hoorders. De kerkelijke tucht verslaptte. Er groeide eerezucht, afgunst, tweespalt.

De kerk verzwakte. Maakten het gebrek aan vitaliteit en geloofskracht, secularisatie en tweespalt, de kerk

niet simpel tot prooi van de islam? Van der Poll schrijft over Noord-Afrika: 'De Arabieren hebben slechts in de laatste fase van het verdwijningproces een duidelijke rol gespeeld'. Het valt niet te ontkennen: dat geldt ook voor de kerk in het Midden-Oosten.

(wordt vervolgd)

Kampen,

G. Roos

5

John Bunyan in Nederland

Theologische leesbril

Bunyan's beschrijving van het geloofsleven van de ware christen beantwoordt inhoudelijk ongetwijfeld aan de titel en de ondertitel van zijn "The Pilgrim's Progress". De progressie, de voortgaande pelgrimage van Christen is één van de wezenlijke kenmerken van zijn geestelijke reis.

Het is een proces van ware bekering, waardoor hij geestelijk gevormd wordt. Hij wast op in de genade, in geloof, hoop en liefde. De Nederlandse ondertitel is echter vager en spreekt over de geestelijke staat en toestand van een zoekende zondaar. Er spreekt veel minder een voortgaande pelgrimage uit.

Aan de oorspronkelijke inhoud van "The Pilgrim's Progress" is in de Nederlandse editie niets veranderd. Daarom lijken de verschillen in titels onbetekenend. Toch hebben deze volgens anderen wel te maken met welke theologische bril men "De Christenreis" leest. Er is zonder meer enig verschil tussen het Engels-puriteinse en het Nederlands-gereformeerde theologische denken. Een vergelijking van beide titelpagina's toont dit duidelijk aan. In de vrije vertaling van de titel en de bijgevoegde ondertitel is de Nederlands-gereformeerde theologische visie reeds te zien.

Het is belangrijk te weten dat Bunyan in zijn theologisch denken blijvend is beïnvloed door het lezen van Luthers commentaar op de Galatenbrief en diens visie op wet en Evangelie. Over de inhoud ervan schrijft Bunyan: 'Het was alsof het recht uit mijn hart geschreven was'. Hij acht dit boek boven alle boeken, behalve de Bijbel, 'het best geschikt voor een gewond geweten'.

In zijn prediking stond Bunyan voluit in de traditie van de puriteinen. Zijn bijbelse boodschap van zonde en genade was echter sterk doorgloeid van wat hij zelf geestelijk ervaren had. Als puritein was Bunyan 'een practicus van het zuiverste soort'. Daarom had hij meer aandacht voor de 'weg' van de ware christen dan voor de 'leer'. Dat komt duidelijk naar voren in "De Christenreis" in de gesprekken tussen Christen en Mondchristen. Het leerstellig (dogmatisch)-bevindelijk onderwijs vormt voor Bunyan slechts een moment in de pelgrimstocht. Denk aan het onderwijs van Christen in het Huis van Uitlegger.

In de Nederlandse bevindelijk-gereformeerde uitleg van "De Christenreis" loopt duidelijk de dogmatische draad van het onderwijs van de Heidelbergse Catechismus. Ook de heilsordelijke lijn in de tekening van de praktijk van het bevindelijk leven

met zijn standen en legeringen van de ware gelovigen heeft waarschijnlijk invloed op de uitleg ervan. Dit wordt wat anders verwoord dan bij Bunyan. Hij stond echter in de geestelijke beleving van de bevindelijk-gereformeerden in de achttiende eeuw het dichtst bij hen.

Zij pasten zijn beschrijving van het pelgrimsleven in "De Christenreis" enigszins aan bij hun bevindelijke visie daarop, zoals de Nederlandse ondertitel verwoordt: 'Vertonende (...) de ganse staat van een boetvaardige en God zoekende ziel'.

Over de inhoud van "De Christenreis" zijn ook kritische opmerkingen gemaakt. In de eerste plaats het ontbreken van kerk en sacramenten. Verder zou Bunyan het gevoelsleven te sterk geïsoleerd hebben en beperkt tot het innerlijke geestelijke leven. Tevens komen de plaats van de gelovigen in kerk en staat niet ter sprake in "De Christenreis". In zijn boek gaat het voornamelijk over de weg en strijd van hun geestelijk leven. Vooral blijven volgens de neo-gereformeerden de vensters naar maatschappij en cultuur te veel gesloten. In deze kritiek klinkt hun optimistische visie door op de cultuuropdracht van een christen in deze wereld in navolging van de gereformeerde theoloog Abraham Kuypers.

Voor allen, die door genade uit de zondige Stad Verderf geroepen worden, is "De Christenreis" echter een kostbare gids en waardevol troostboek op hun pelgrimsweg naar het hemelse Jeruzalem.

(wordt vervolgd)

H.I. Ambacht,

W. den Hollander

Aan de oorspronkelijke inhoud van "The Pilgrim's Progress" is in de Nederlandse editie niets veranderd.

BOEKENNIEUWS

**"Schoonfamilie is ook familie",
ds. J. Belder; uitg. De Banier,
Apeldoorn; ISBN 978 90 336 32778;
96 blz., € 9,95.**

"Schoonfamilie is ook familie". Onder deze veelzeggende titel schreef de Dordtse hervormd emeritus predikant ds. J. Belder een praktisch boek over het omgaan met de schoonfamilie. Gespannen verhoudingen komen helaas in de beste families voor. Die spanningen werken vaak ook door in huwelijken. Ds. Belder doet een handreiking aan wie hiermee te maken heeft.

In negen vlot geschreven hoofdstukken behandelt de auteur verschillende aspecten van het onderwerp zoals: de partnerkeuze, het loslatingsproces, communicatie en conflicten. Helder zijn de hoofdstukken waarin geschreven wordt over het vijfde gebod en de consequenties van dit gebod voor de omgang tussen (schoon)ouders en (schoon)kinderen.

Ds. Belder laat zien dat het vijfde gebod niet uitgaat van de ideale ouder. Hij roept (schoon)kinderen op om hun (schoon)ouders met respect te bejegenen en geduld te hebben met hun zwakheden en gebreken. Anderzijds laat hij zien dat het vijfde gebod wijd, is maar niet onbegrensd. We mogen het vijfde gebod niet gebruiken als een 'mattenklopper' in conflicten, zoals nogal eens gebeurt. De auteur houdt ouders voor dat hun ouderschap afgeleid is van Gods Vader-schap. Dat schept verantwoordelijkheid. Tegelijk roept hij (schoon)kinderen op om hun (schoon)ouders te eren; hen de plaats te geven die hen toekomt.

Ds. Belder schildert met woorden. Zijn boek is geïllustreerd met vele praktijkvoorbeelden, waarbij de auteur royaal put uit zijn (ambtelijke) ervaring. Dat maakt "Schoonfamilie is ook familie" tot een boek dat praktisch is en vlot weg-leest. Soms zijn de praktijkvoorbeelden ook schrijnend. Ouders die bij het huwelijk van hun kind demonstratief afwezig waren. Schoonkinderen die nooit echt een eerlijke kans kregen. Ouders die door kinderen op het hart werden getrapt. Deze voorbeelden illustreren hoe het mis kan gaan met 'de koude kant'. Het thema van het boek is veelomvat-tend. Soms is merkbaar dat de auteur

zich moest beperken. Bijvoorbeeld in het hoofdstuk over conflicten zou meer gezegd kunnen worden. In de beperking toont zich echter de meester.

Ds. Belder roept meermalen op tot zachtmoedigheid. Dat zou ik dan ook willen benoemen als de rode draad door zijn boek. Voortdurend hamert hij in tal van praktische adviezen op het aambeeld van voorzichtigheid, geduld en zachtmoedigheid. Drijf een conflict niet op de spits. Wie wind zaait, zal storm oogsten. Leg niet op alle slakken zout. Leg geen bom onder het huwelijk van je kind(eren). Gebruik Gods Woord niet om

de ander mee om de oren te slaan. Ruk Bijbelteksten niet uit hun verband, maar onderzoek altijd de context. Reageer niet vanuit emotie. Durf ook naar jezelf te kijken.

Daarin zit vooral de waarde van "Schoonfamilie is ook familie". Het is een boek dat verbindend wil werken in gezinnen en families. 'Waar wrok en nijd, bitterheid en haat verdwijnen, wordt de Heere verheerlijkt'. Ds. Belder roept alle partijen op om hierin hun eigen verantwoordelijkheid te nemen. Niet voor niets citeert hij meerdere malen in het boek het derde vers van Psalm 133: 'Waar liefde woont...'. De auteur richt zich in zijn boek vooral op (schoon)ouders en (schoon)kinderen zelf. Het boek geeft echter ook waardevolle inzichten voor anderen, zoals ambtsdragers, die met deze vraagstukken te maken hebben.

Dordrecht,

G.J. Verbruggen

KERKNIEUWS

■ BEROEPINGSWERK

BEROEPEN

Te Apeldoorn en te Berkenwoude:

ds. G.W.S. Mulder te Zoetermeer;

Te Bodegraven:

ds. A. Schreuder te Rijssen-Zuid;

Te Borssele en te Leerdam:

ds. J. Schipper te Dirksland;

Te 's-Gravenzande:

ds. L. Terlouw te Barendrecht;

Te Nieuwerkerk (Zld), te Rotterdam-

IJsselmonde en te Kruiningen:

ds. G. Bredeweg te Barneveld-Zuid;

Te Ridderkerk-Slikkerveer:

ds. S. Maljaars te Middelharnis;

Te Vlissingen:

ds. W. Visscher te Amersfoort.

BEDANKT

Voor Clifton (VS):

ds. A. Schot te Nunspeet;

Voor Sioux Center (VS):

ds. G.W.S. Mulder te Zoetermeer.

■ DOVENDIENST TE GOUDA

Op **zaterdag 28 september** hoopt ds. G. Clements voor te gaan in een aangepaste kerkdienst voor doven en slechthorenden in het kerkgebouw van de Gereform. Gemeente van Gouda, Nieuw Gouwe

Oostzijde 2b. Deze dienst begint om 15.00 uur. Horenden zijn eveneens hartelijk welkom.

■ DS. H. PAUL 40 JAAR PREDIKANT

Op 19 september jl. was het 40 jaar geleden dat ds. H. Paul in het ambt van dienaar van het Goddelijk Woord werd bevestigd. Aangezien Oostkapelle de gemeente is waar hij met emeritaat ging - nu 14 jaar geleden - willen wij aan dit gedenkwaardig feit in dit kerkelijk weekblad enige aandacht schenken.

Allereerst spreken we onze dank uit aan de Heere, Die het gaf dat de jubilaris samen met zijn vrouw en kinderen zo'n lange en mooie tijd in de "wijngaard" mocht dienen.

Ds. H. Paul werd geboren in Moerkapelle, ging tandheelkunde studeren en oefende in Zoetermeer een grote tandartsenpraktijk uit, tot hij 1969 werd toegelaten tot de Theologische School van onze gemeenten.

Onze emeritus predikant werd op 19 september 1973 bevestigd door ds. K. de Gier. De tekst was Efeze 4:11 en 12: "En Dezelve heeft gegeven sommigen tot apostelen, en sommigen tot profeten, en som-

migen tot evangelisten, en sommigen tot herders en leraars; tot de volmaking der heiligen, tot het werk der bediening, tot opbouw van het lichaam van Christus." Naast het werk in de gemeenten was hij lange tijd actief als deputaat voor de ZGG en in het deputaatschap studerenden, hij werd verschillende keren afgevaardigd naar de synoden.

Na de gemeenten van Rotterdam-Zuidwijk (1973), Vlissingen (1980) en Hendrik-Ido-Ambacht (1986) begon ds. Paul zijn dienstwerk in 1994 in de gemeente van Oostkapelle. Van hieruit ging hij op 1 oktober 1999 met emeritaat.

Dankbaar herinneren we ons zijn prediking, waarin gewezen werd op een rijke Christus voor een arme zondaar. Voor ons en allen die hem gehoord hebben geldt Ezechiël 2:5: "En zij, hetzij dat zij het horen zullen, of hetzij dat zij het laten zullen (want zij zijn een wederspanning huis), zo zullen zij weten dat een profeet in het midden van hen geweest is."

Ook denken wij aan zijn grote trouw en ijver in het pastoraat, waarin zijn vrouw hem bijstond.

Nog steeds kan en mag hij iedere zondag het Woord verkondigen. We hopen en bidden dat de Heere hem op hoge leeftijd tot zegen mag stellen in de gemeenten, tot opbouw van Zijn Koninkrijk.

Kerkenraad Geref. Gemeente
Oostkapelle

■ DS. J. DRIESSEN 40 JAAR PREDIKANT

Op 12 september jongstleden was het veertig jaar geleden dat ds. J. Driessen door één van zijn docenten, ds. J.C. Weststrate, werd bevestigd in het ambt van predikant. Oostkapelle was zijn eerste standplaats. Later zouden Moerkapelle en Ridderkerk-Slikkerveer volgen. Na zeven jaar als zendingspredikant van Vlissingen in Zuid-Afrika te hebben gediend, volgden Woerden, Doetinchem en 's-Gravenhage.

Ter gelegenheid van dit jubileum werd ds. Driessen op 13 september een receptie aangeboden waar, behalve de leden van de gemeente van Den Haag, ook diverse oud-ambtsdragers van de gemeente aanwezig waren die in de tijd dat ds. Driessen aan de gemeente verbonden was, hadden gediend.

Op zondag 15 september stond ds. Driessen in de morgendienst stil bij het bijzondere feit dat hij veertig jaar als predikant dienen mocht. Hij bediende Gods Woord uit 1 Tim. 1: 15: *Dit is een getrouw woord en alle aanneming waardig, dat Christus Jezus in de wereld gekomen is om de zondaren zalig te maken, van welke ik de voornaamste ben.* Het was destijds ook de tekst van zijn intredeprek in Oostkapelle.

Met deze tekst is ook de prediking van ds. Driessen samen te vatten: Jezus Christus en Die gekruisigd als een volkomen Zaligmaker voor verloren Adamskinderen.

Na de dienst werd ds. Driessen toegesproken door ouderling G.H. Verweij, die erop wees dat de predikant zeven jaar lang aan onze gemeente verbonden mocht zijn en daarna reeds vier jaar onze emeritus predikant is, die nog met regelmaat in de gemeente mag voorgaan.

Tenslotte werd de dominee, samen met zijn vrouw en kinderen staande Psalm 69:14 toegezongen. Dat, zoals hij dat vaak aanhaalt in het gebed, ook in de toekomst de liefde van Christus ds. Driessen mag dringen, is onze hartelijke wens en bede.

Kerkenraad Geref. Gemeente
's Gravenhage, J.W. van Toor, scriba

■ VERSLAG BEVESTIGING EN INTREDE DS. C. VREUGDENHIL TE HOUTEN

Op dinsdagmiddag 3 september werd ds. C.G. Vreugdenhil bevestigd tot predikant van de Gereformeerde Gemeente te Houten. Voor onze gemeente een blijde gebeurtenis die tot grote dankbaarheid stemt, zeker wanneer we zien dat we slechts 16 maanden vacant zijn geweest. Ds. J. J. van Ekeveld, de consulent van onze gemeente, ging voor in de bevestigingsdienst. Hij bediende het Woord naar aanleiding van Kolossenzen 4:17. Het thema luidde: "Zie op de bediening". Dit werd uitgewerkt in 1. van de Heere ontvangen, 2. door de dienaar vervuld, en 3. voor de gemeente tot zegen.

De brief aan de Kolossenzen is tijdens de eerste gevangenisperiode van Paulus geschreven. Epafras, de voorganger van de gemeente, was naar Rome om Paulus te bezoeken en had de leiding van de gemeente aan Archippus overgedragen. Over Archippus is weinig bekend. Hij wordt een medestrijder van Filémon genoemd. Volgens overlevering is hij onder Nero gedood. Waarschijnlijk was het een jonge, godvrezende, schuchtere man die nog niet zoveel ervaring had. In Kolosse waren dwaalleraars bezig die het zicht op Christus verduisterden. Daarom stuurt Paulus aan die gemeente een brief waarin hij de leer der Schriften uiteenzet. Aan het eind van de brief geeft hij de gemeente vermaningen en groeten. Daaruit is de tekst genomen.

Om welke bediening gaat het hier? De bevestiging trekt een parallel met het woord "dienst" in 2 Timótheüs 4:5, waarin Paulus schrijft dat men ten volle van de dienst van Timótheüs verzekerd zij. Archippus wordt opgeroepen om zijn bediening ten volle te vervullen. Het gaat om het dienen, de diakonia, in het Koninkrijk van

God. Elke ambtsdrager, ook een predikant, is dienaar. Een predikant is dienaar van het Goddelijke Woord. Het gaat om de bediening die hij van de Heere ontvangt heeft. Wat een voorrecht dat God roept om dienaar van het Woord te zijn. Ds. Vreugdenhil neemt in Houten opnieuw een bediening aan in de Heere. Het gaat hier om de Kurios, de Heere Jezus Christus Die een profetische, priesterlijke en koninklijke bediening heeft. Dat de tranen van een wenende Jezus mogen druppelen in de gemeente Houten door de bediening van Zijn dienstknecht. We kunnen alleen maar dienen, als we bediend worden vanuit de grote Bedienaar in het heiligdom, met gevouwen handen in een nauwe, tere omgang met het Woord. Paulus spoort Archippus tot zijn dienstwerk aan door middel van een brief aan de gemeente. Archippus is dienaar van Christus, niet van de gemeente. Hij legt geen verantwoording af aan de gemeente, maar de gemeente is er wel bij betrokken. Hoe spreken wij in onze gezinnen over de ambtsdragers? Het zijn mensen, maar in bijzondere dienst van Christus. De Heere heeft de last gelegd op de schouders van uw nieuwe dominee. Deze kan hij alleen dragen in Gods kracht. Maar hartelijk mee leven, mee zuchten en mee bidden van de gemeente met uw nieuwe predikant is nodig. Moge de Heere zoals bij Archippus aan de gemeente van Houten Zijn zegen geven. Na het lezen van het formulier richtte de bevestiging zich in hartelijke bewoordingen tot zijn medebroeder. De gemeente zong haar nieuwe predikant de zegen uit Psalm 134: 3 toe, waarna de dienst werd beëindigd.

's Avonds deed ds. Vreugdenhil intrede in zijn nieuwe gemeente. Hij bediende het Woord uit Jesaja 55: 10 en 11. De hoofdgedachte "De kracht van het Woord" werd uitgewerkt in 1. de werking van het Woord en 2. de vrucht op het Woord. Gods Woord is als de regen en de sneeuw. Het zal zijn uitwerking niet missen. Het Woord, zo zegt Petrus, is het zaad der wedergeboorte. Wij zijn van nature allemaal dood. Maar als het Woord gaat werken, gaat dat laten zien dat we zonder God leven. De wet gaat ontdekken. Het Woord gaat werken. Het brengt ons tot het buigen voor God. Waar wij de dood bij onszelf gaan zien, laat Hij het zaad ontkiemen. Dan gaat de liefde branden, dan krijgen we krediet op de Heere. Dan gaan we zien op Christus. De dienaars van het Woord komen niet in beeld. Zij zijn een hand, een aarden vat. Verwacht het niet van de dienaar. Bid wel voor hem.

De aarde zal vrucht voortbrengen, zaad en brood. God Zelf zorgt voor de vrucht. Gods spreken zal nooit tevergeefs zijn.

Het Woord doet wat Hem behaagt. Draagt het Woord ook vrucht in ons leven? Hoogmoedigen worden dan schuldig. Heimwee naar God ontstaat, droefheid over je zonden. Hartelijk buigen voor de Heere. Maar ook de vrucht van de Geest, het leven der heiligmaking. Door Christus' volbrachte werk vergadert Hij Zich een gemeente, niet wij! De dienaren zijn wel verantwoordelijk voor de manier waarop gepredikt wordt. Maar het hangt niet van de dienaren af. Door de kracht van Jezus' opstanding buigen zondaars voor God. En als ze weer opstaan, zullen ze leven voor God. De dienaar is een mens, van God gezonden, om van het Licht te getuigen. Wie niet gelooft, moet God eeuwig

missen. Het Woord van God is een reuke des levens ten leven, maar ook een reuke des doods ten dode. Zo komt God aan Zijn eer en de zondaar aan de zaligheid.

Ds. Vreugdenhil werd toegesproken door ds. W. Visscher namens de Classis Utrecht en de PS Noord-West, door ds. R. P. van Rooijen namens de plaatselijke kerken, door burgemeester W. M. de Jong en door ouderling C.K. van der Ent namens kerkenraad en gemeente. Deze liet zingen Ps. 147:1, waarna ds. Vreugdenhil voor de eerste maal als eigen predikant de zegen op de gemeente legde.

J.H. Doeven, scriba

■ ZANGAVONDEN

Heusden

Psalmzangavond op **zaterdag 5 oktober** in de Grote Kerk te Heusden, m.m.v. de Betuwse bovenstemgroep en organist Pieter Heykoop. Ds. J. van Rijswijk hoopt de opening, een meditatie en de sluiting te verzorgen.

Rotterdam

Psalmzangmiddag (met CD-opname) voor onze gehandicapten, op **zaterdag 12 oktober**, van 14.00 tot ongeveer 16.00 uur, in de Thaborkerk te van de Geref. Gemeente van Rotterdam-IJsselmonde, Reyerdijk 41. Zij zullen zoveel mogelijk zelf mogen doen (dirigeren, collecteren, alleen zingen enz.). Leiding: ds. C. van Krimpen. Orgel: Pieter Heykoop. Collecte voor Helpende Handen, Vereniging langdurige zorg van de Gereformeerde Gemeenten.

Tholen

Zangavond op **zaterdag 5 oktober**, aanvang: 19.30 uur, met medewerking van o.a. het Thools mannenkoor Rehoboth, ter herdenking van zijn 40-jarig bestaan. Locatie: kerk van de Geref. Gemeente te Tholen. Collecte voor het Deputaatschap voor Israël, namens welk deputaatschap dhr. Joosse een appelwoord zal spreken.

■ SYMPOSIUM 'SCHOOL EN KERK, SAMEN IN DE BRANDING'

De Vereniging voor Gereformeerd Schoolonderwijs (VGS) organiseert op **maandag 28 oktober** een symposium in De Oude Duikenburg, Voorstraat 30 te Echteld. Aanvang **10.45 uur**, ontvangst met koffie vanaf 10.15 uur. Sluiting van het symposium zal plaatsvinden om 16.30 uur.

Dr. R. Bisschop (Tweede Kamerlid voor de SGP-fractie) zal tijdens dit symposium spreken over: "De politieke realiteit van 2013 en de effecten van de politieke en maatschappelijke ontwikkelingen op de relatie van kerk en school".

Er is een plenair deel en er zijn diverse workshops.

De deelnamekosten bedragen € 40,- (all-in en ex. BTW) per deelnemer.

Aanmelden kan tot **1 oktober** per e-mail: c.a.dewit@vgs.nl

Voor dit symposium zijn uitgenodigd predikanten, kerkenraden en bestuurders, directies en raden van toezicht uit het reformatorisch primair en voortgezet onderwijs.

Wij hopen dat velen hun betrokkenheid bij het reformatorisch onderwijs zullen tonen door dit symposium bij te wonen.

VGS Besturenorganisatie,
P.W. Moens, bestuurder

BERICHTEN

■ VERKOPINGEN

Dordrecht

Verkoopdag, te organiseren door de zendingsvereniging Lioba te Dordrecht, op **zaterdag 5 oktober**, van 10.00-15.00 uur. Locatie: Marnix, Prof. Waterinklaan 41, aldaar.

De opbrengst is voor zending en kerk.

Geldermalsen

Verkoping, te organiseren door het dagactiviteitencentrum De Linge-oever te Geldermalsen, Gerdian's Hof 17, op **woensdag 2 oktober**, van 14.00-20.30 uur. Bovendien zijn er allerlei leuke activiteiten voor de kinderen.

Kampen

Verkoping/gemeentedag, te organiseren door de vrouwenvereniging Draagt Elkaanders Lasten te Kampen, op **zaterdag 5 oktober**, van 10.00-14.30 uur, in het gebouw van de Pieter Zandt scholengemeenschap, Kamperstraatweg 1/a, aldaar. De opbrengst is voor zending en evangelisatie.

Moerkapelle

Verkoping op **vrijdag 4 oktober**, van 15.15-21.00 uur, in het atrium van Beth-San te Moerkapelle, Hollevoeterlaan.

Nieuw-Beijerland

Verkoping op **zaterdag 28 september**, van 10.00-14.00 uur, in en om het kerkgebouw van de Gereformeerde Gemeente te Nieuw-Beijerland, Middelstraat 13. De

opbrengst is voor zending en evangelisatie.

Veen

Markt, te organiseren door de zendingsvereniging Lydia te Veen, op **zaterdag 5 oktober**, van 10.00-14.30 uur, in de zaal van de kerk van de Geref. Gemeente, Mussentiend 10, aldaar.

Veenendaal

Verkoping op **zaterdag 5 oktober**, van 9.45-15.00 uur, bij en rond de kerk van de Geref. Gemeente te Veenendaal, Vijftien Morgen 51. De opbrengst is voor de jeugdbondactie "in het hart, in het oog" en de verbouwing van het kerkgebouw van die gemeente.

■ NIEUWE ZGG-KALENDER TE KOOP

Voor het jaar 2014 heeft Zending Gereformeerde Gemeenten een kalender uitgegeven. Het is een prachtige kalender geworden, die voorzien is van mooie foto's met toelichtende bijschriften. Het formaat is iets kleiner dan vorig jaar, zodat u de kalender makkelijk in uw tas of koffer kunt meenemen. Uiteraard kunt u hem ook nog steeds aan de muur hangen. Door een gewijzigde indeling is het schrijfgedeelte per dag ongeveer even groot als vorig jaar. De kalender is voor € 5,- te koop bij uw plaatselijke zendingscommissie of via www.zgg.nl/webshop. Met de koop van deze kalender steunt u het zendingswerk.

■ TOOGDAG GBS IN BARNEVELD

De Gereformeerde Bijbelstichting (GBS) belegt op **zaterdag 12 oktober** haar 48^e toogdag. Plaats van samenkomst is de Rehobothkerk, Nairacstraat 24 te Barneveld. De vlakbij gelegen Veluwehal zal worden gebruikt als overblijfruimte tussen de morgen- en middagbijeenkomst.

De morgenbijeenkomst van de toogdag begint om 10.30 uur. De opening wordt verzorgd door ds. P. Blok, voorzitter van de GBS. Daarna hopen ds. A.C. Rijken uit Gameren en ds. A. van Voorden uit Opheusden te spreken. Pauze: van 12.30-14.00 uur.

Sprekers in de middagbijeenkomst: ds. C. Hogchem en de eerw. heer R. Bakker uit Barneveld, die ook de sluiting zal verzorgen.

■ BIJENKOMST VOOR JONGE LEDEN FEBE

De vereniging van werkers in de gezondheidszorg, Febe, nodigt u uit voor een bijeenkomst voor jonge leden, op **donderdag 10 oktober**. Inloop met koffie vanaf 19.15 uur.

Lezing door mevr. G. Ham-Willemsen, orthopedagoog, coach en cognitief gedragstherapeut, over "Omgaan met grenzen. Zorgen voor de ander, zorgen voor jezelf". Locatie: Hervormd Centrum, Talmastraat 9, Hardinxveld-Giessendam.

■ PROMOTIE

Op 11 september 2013 is de heer J.J.

Meeuse, lid van onze gemeente, gepromoveerd op het proefschrift "Aspects of pain in measurement, management and health care utilization". Dit promotieonderzoek verrichtte hij bij de afdeling Algemene Interne Geneeskunde van het Universitair Medisch Centrum Groningen, werkgroep palliatieve zorg.

De heer Meeuse onderzocht uiteenlopende aspecten van het meten en behandelen van pijn bij patiënten. Een van de conclusies van het onderzoek is dat patiënten die tijdens onderzoek naar muziek luisteren, niet minder pijn ervaren dan mensen die geen muziek beluisteren. Ook ontdekte hij dat radiotherapie ook in de terminale fase helpt in de bestrijding van pijn die veroorzaakt wordt door naar botten uitgezaaide kanker. Tevens concludeert de promovendus dat patiënten in de laatste weken van hun leven meer contact hebben met hun huisarts, maar dat dit niet samengaat met de afname van de ziekenhuiszorg. Hij stelt dat een multidisciplinair palliatief team wellicht onnodig ziekenhuisbezoek kan voorkomen.

Graag feliciteren we de heer Meeuse en zijn gezin met deze promotie. We hopen dat de Heere de uitkomsten van dit onderzoek, maar ook zijn werk als internist in het Rivierenland Ziekenhuis te Tiel, wil zegenen.

Kerkenraad Geref. Gemeente
Tricht-Geldermalsen

uur (H.D.) ds. P. Mulder; 's-Gravenhage 10.00 (H.A.) en 16.30 uur ds. W. Harinck; 's-Gravenpolder 9.30 en 18.00 uur ds. S.W. Janse; 's-Gravenzande 9.30 (H.D.) en 15.30 uur ds. D. de Wit; Groningen 10.00 en 16.00 uur ds. J.B. Zippro; Hendrik-Ido-Ambacht 10.00 en 16.30 uur ds. M. Joosse; Herkingen 14.30 uur ds. J. Schipper; Hilversum 15.30 uur ds. P. Melis; Hoedekenskerke 17.00 uur G.J.N. Moens; Hoogeveen 9.30 (H.A.) en 15.30 uur ds. J. van Belzen; Hoogvliet 18.00 uur ds. W.J. Karels; Houten 10.00 uur ds. C.G. Vreugdenhil en 15.30 uur ds. R. Kattenberg; Kampen 9.30 (doventolk) en 15.00 uur ds. J. IJsselstein; Kamperland 14.30 uur ds. C.J. Meeuse; Kapelle-Biezeling 15.00 uur ds. S.W. Janse; Klaaswaal 9.30 en 18.00 uur ds. G.J. van Aalst; Kootwijkerbroek 10.00 en 19.00 uur ds. G. Beens; Kortgene 9.30 (H.A.) en 16.00 uur ds. C. Harinck; Krabbendijke 9.30 uur en 18.00 uur ds. C. Sonneveld en 14.00 uur (H.D.) ds. G. Hoogerland; Leerdam 10.00 (H.A.) en 18.00 uur ds. M. Karens; Leiderdorp 16.30 uur ds. J. Driessen; Lelystad 16.00 uur ds. C.G. Vreugdenhil; Lisse 15.30 uur (H.D.) ds. H. Paul; Marknesse 15.30 uur ds. A. Schot; Meeuwen 15.00 uur ds. D.W. Tuinier; Meliskerke 9.30 en 14.30 uur ds. G.J.N. Moens; Melissant 18.00 uur ds. S. Maljaars; Middelburg-Zuid 9.30 en 16.00 uur ds. J.J. Tanis; Mijdrecht 19.00 uur ds. J.S. van der Net; Naaldwijk 18.30 uur ds. A.J. Gunst; Nieuwdorp 9.30 (H.A.) en 18.30 uur ds. C.J. Meeuse; Nieuwer ter Aa 15.00 uur ds. A. Verschuure; Nieuwerkerk 9.30 en 15.00 uur ds. L. Blok; Nijkerk 9.30 en 18.30 uur ds. F. Mulder; Nisse 14.30 uur ds. J.W. Verweij; Oosterland 18.30 uur ds. L. Blok; Oostkapelle 18.30 uur ds. R.A.M. Visser; Oostvoorne 14.30 uur ds. S. Maljaars; Opheusden 10.00 (bev. ambtsdr.) en 18.30 uur (H.D.) ds. G.M. de Leeuw; Opperdoes 18.30 uur stud. H. van der Heiden; Oud-Beijerland 9.30 en 18.00 uur ds. G. Mouw; Oudemirdum 19.00 uur ds. J. van Belzen; Poederloijen 14.30 uur stud. W.A. Zondag; Poortugaal 9.30 uur ds. C. Neele; Puttershoek 10.00 (H.A.) en 16.30 uur ds. A. Vermeij; Ridderkerk 9.30 en 17.00 uur ds. G. Pater; Ridderkerk-Slikkerveer 9.30 uur ds. A.J. Gunst en 19.00 uur ds. A.T. Huijser; Rijssen-Noord 9.30 (H.A.) en 18.30 uur ds. C.A. van Dieren; Rijssen-West 9.30 en 18.30 uur ds. J. van Laar; Rijssen-Zuid 9.30 en 18.30 uur ds. A. Schreuder; Rilland-Bath 14.00 uur ds. J.M.D. de Heer; Rotterdam-Alexanderpolder 15.30 uur ds. M.J. van Gelder; Rotterdam-IJsselmonde 9.30 en 15.00 uur (H.D.) ds. W.J. Karels; Rotterdam-Zuidwijk 14.30 uur ds. C. van Ruitenburg; Scherpenisse 9.30 en 18.30 uur ds. E. Bakker; Scherpenzeel 10.00 en 18.30 uur ds. A. Verschuure; Scheveningen 19.00 uur ds. W. Harinck; Soest 15.00 uur ds. F. Mulder; Spijkenisse 10.00 (H.A.)

KERKDIENTEN

■ ZONDAG 29 SEPTEMBER 2013

Aalburg 9.30 en 18.00 uur ds. J. van Rijswijk; Aalst 9.00 uur ds. M.J. van Gelder en 19.00 uur ds. B. Labee; Alblasserdam 9.30 en 16.30 uur ds. B. van der Heiden; Alphen a/d Rijn 18.30 uur ds. D. de Wit; Amersfoort 9.30 en 16.30 uur ds. W. Vischer; Amsterdam-Noord 18.00 uur stud. P.D. den Haan; Apeldoorn 18.00 uur stud. H.A. van Zetten; Arnhem 18.30 uur ds. R. Kattenberg; Barendrecht 10.00 en 16.30 uur ds. L. Terlouw; Barneveld-Zuid 9.30 en 19.00 uur ds. G. Bredeweg; Beekbergen 10.00 en 19.00 uur ds. P. Melis; Benthuizen 9.30 (H.A.) en 19.00 uur ds. G. Clements; Berkenwoude 10.00 uur (H.A.) ds. H. Paul en 19.15 uur ds. H. Hofman; Bodegraven 10.00 uur ds. J.S. van der Net en 19.00 uur ds. W. Visscher; Borssele 9.30 en 18.00 uur ds. J.W. Verweij; Boskoop 9.30 uur ds. J.

Driessen en 16.00 uur stud. P.G. Heijkamp; Brakel 10.00 en 18.00 uur stud. W.A. Zondag; Capelle a/d IJssel-Middelwatering 10.00 (H.D.) en 16.30 uur ds. W. Silfhout; Capelle a/d IJssel-West 10.00 uur ds. A. Moerkerken en 19.00 uur ds. M. Joosse; Delft 19.00 uur ds. L. Terlouw; Den Helder 10.00 en 15.30 uur stud. H. van der Heiden; Deventer 10.00 (H.A.) en 17.00 uur ds. K. Boeder; Dirksland 10.00 en 18.00 uur ds. J. Schipper; Dordrecht 10.00 en 17.00 uur ds. H. Hofman; Drachten 9.30 en 19.00 uur ds. B.J. van Boven; Ede 9.30 en 16.00 uur ds. A.A. Brugge; Eindhoven 10.00 uur ds. D.W. Tuinier; Elspeet 10.00 (H.A.) en 18.30 uur ds. G. van Manen; Emmeloord 18.00 uur ds. J.M. Kleppe; Enkhuizen 16.00 uur ds. G. Heijkamp; Enschede 15.30 uur ds. A.P. Baaijens; Enter 9.30 (H.A.) en 18.00 uur ds. A.P. Baaijens; Goudswaard 18.00

en 15.30 uur ds. P. Mulder; Sprang-Capelle 9.30 en 15.30 uur ds. A.T. Huijser; Stad aan 't Haringvliet 10.00 uur ds. S. Maljaars; Terneuzen 10.00 en 15.30 uur ds. R.A.M. Visser; Terwolde - De Vecht 14.30 uur ds. K. Boeder; Tholen 14.30 uur ds. C. Sonneveld; Utrecht 9.30 (H.A.) en 18.30 uur ds. A.J. de Waard; Veen 18.00 uur ds. D.W. Tuinier; Veenendaal 9.30 en 16.30 uur ds. B. Labee; Vlaardingen 14.30 uur ds. G. Pater; Vlissingen 16.00 uur stud. H. Brons; Waarde 9.30 uur en 18.00 uur ds. J.M.D. de Heer en 14.00 uur ds. M. Golverdingen; Waardenburg 10.00 en 18.30 uur ds. M. Mondria; Wageningen 10.00 uur ds. J.M. Kleppe en 18.30 uur ds. A.A. Brugge; Westkapelle 9.30 en 18.30 uur stud. H. Brons; Westzaan 10.00 en 15.30 uur stud. P.D. den Haan; Wierden 9.30 en 15.00 uur stud. H.A. van Zetten; Woerden 18.30 uur stud. P.G. Heijkamp; Yerseke 9.30 en 18.00 uur ds. C. van Krimpen; Zeist 10.00 (H.D.) en 18.30 uur ds. J.J. van Ekeveld; Zwijndrecht 9.30 uur stud. P.G. Heijkamp en 19.00 uur ds. W. Silfhout; Zwolle 9.30 en 19.00 uur ds. A. Schot.

■ DINSDAG 1 OKTOBER 2013

Amersfoort 19.30 uur (voor de evangelisatie) ds. A. Schreuder; Borssele 19.30 uur ds. G. Bredeweg; Brakel 19.30 uur ds. C.A. van Dieren; Herkingen 19.30 uur ds. G. Hoogerland; Naaldwijk 19.45 uur ds. F. Mulder; Oosterland 19.30 uur ds. A.T. Huijser; Rotterdam-IJsselmonde 19.30 uur ds. J. van Belzen; Westzaan 19.30 uur ds. W. Silfhout; Yerseke 19.30 uur ds. A. Verschuure.

■ WOENSDAG 2 OKTOBER 2013

Barneveld-Centrum 14.15 (huw.bev.) en 19.30 uur (H.D.) ds. D. de Wit; Barneveld-Zuid 19.30 uur ds. G. Bredeweg; Berkenwoude 19.30 uur ds. A. Verschuure; Dinteloord 19.30 uur ds. B.J. van Boven; Hardinxveld-Giessendam 19.30 uur (tijdrede) ds. C. Hogchem; Hilversum 19.45 uur ds. J.W. Verweij; Hoedekenskerke 19.30 uur ds. J.J. Tanis; Hoogvliet 19.45 uur ds. A. Schot; Houten 15.00 uur (huw.bev.) ds. J.S. van der Net; Lisse 19.45 uur (voor de zending) ds. A.A. Brugge; Meliskerke 19.30 uur ds. G.J.N. Moens; Opperdoes 19.30 uur ds. K. Boeder; Oud-Beijerland 19.30 uur ds. G.M. de Leeuw; Puttershoek 19.30 uur ds. J. Driessen; Rotterdam-Alexanderpolder 19.30 uur ds. M. Mondria; Soest 19.30 uur ds. J. van Belzen; Stad aan 't Haringvliet 19.30 uur ds. J.S. van der Net; Woerden 19.30 uur ds. B. van der Heiden.

■ DONDERDAG 3 OKTOBER 2013

Bodegraven 19.30 uur ds. A. Vermeij; Capelle a/d IJssel-Middelwatering 19.45 uur ds. W. Silfhout; Capelle a/d IJssel-West 19.45 uur ds. J.J. van Ekeveld; Goes 19.30 uur (voor de zending) ds. G.W.S. Mulder;

Houten 19.45 uur ds. C.G. Vreugdenhil; Kamperland 19.30 uur ds. L. Terlouw; Leerdam 19.30 uur ds. M. Mondria; Leidersdorp 19.30 uur (H.D.) ds. A.A. Brugge; Middelburg-Centrum 15.00 uur ds. J.M.D. de Heer; Ouddorp 19.30 uur ds. G. Pater; Puttershoek 15.30 uur (huw.bev.) ds. A. Vermeij; Scherpenzeel 13.15 uur (huw.bev.) ds. A. Verschuure; Sprang-Capelle 19.30 uur ds. A.J. Gunst; Waarde 19.30 uur ds. J. Schipper.

■ VRIJDAG 4 OKTOBER 2013

Borssele 14.30 uur (huw.bev.) ds. C. van Krimpen; Rijssen-Zuid 14.00 uur (huw.bev.) ds. A. Schreuder.

■ ZATERDAG 5 OKTOBER 2013

Urk 19.30 uur ds. J. van Belzen.

■ EVANGELISATIESAMENKOMSTEN ZONDAG 29 SEPTEMBER 2013

Alkmaar (Willem Buytewechstraat 2, Alkmaar) 10.00 uur evang. G. Baan; Amsterdam (Looiersgracht 70) 10.30 en 17.00 uur evang. J. Krijgsman; Emmen (Prinseselaan 6 l) 9.30 en 15.30 uur evang. C. van Drunen; Leeuwarden (Achter de Hoven 2c) 9.30 en 16.00 uur evang. S. de Visser; Tilburg (Offenbachstraat 105) 18.30 uur evang. H.J. van den Boogaart.

Voor alle in dit nummer genoemde toekomstige data geldt:

Indien de Heere wil en wij leven.

ADVERTENTIES

Heden nam de Heere tot onze diepe droefheid van onze zijde weg, na een geduldig gedragen lijden, in de Hope des Eeuwigen Levens, mijn lieve zorgzame vrouw, onze lieve moeder, schoonmoeder en oma

Bastiana Petronella Kiep - Quik echtgenote van Albertus Kiep

in de leeftijd van 88 jaar.

Nieuwaal, A. Kiep
 Gameren, H.G. van den Heuvel-Kiep
 C.H. van den Heuvel
 Gerrit
 Albert
 Corstian
 Aalst, A. van der Vliet-Kiep
 M. van der Vliet
 Sjanie en Leendert
 Nieuwaal, N. Kiep
 J. Kiep-van den Berg
 Albert
 Marinus
 Jeanette
 Johan
 Nico *in herinnering*
 Jozina
 Hanneke
 Niels
 Hessel

21 september 2013
 Hogeweg 1
 5313 BA Nieuwaal

De begrafenis heeft donderdag 26 september plaatsgevonden op de algemene begraafplaats te Gameren.

Havenstraat 3 te Waarde

€ 249.000,- k.k.

Aan de Havenstraat te Waarde biedt Neeskens Makelaars u de voormalige kerk van de Gereformeerde Gemeente aan. Dit bijzondere object leent zich uitstekend voor kantoor ruimte, woning of maatschappelijke doeleinden. Graag zouden wij met u de mogelijkheden bespreken. Inhoud: c.a. 2150 m³ Perceel: c.a. 1340 m²
Let op, op de verkoop van dit object is een kettingbeding van toepassing!

Ook willen wij de gegevens van ons kantoor vermeld hebben staan. zie gegevens in advertentie.

Marijkelaan 2a – 4401 GG Yerseke
T. 0113 573 100 – F. 0113 574 333

E. info@neeskens.com – I. www.neeskens.com

Jongeman 44 jr. zoekt zelfstandige woonruimte omgeving **Barneveld, Ede**. Huurprijs max. € 600,-.
Reacties naar tel. 06-16999911

Curadomi
thuiszorg

Thuis blijven wonen tot het laatst met **24-uurs palliatieve zorg**.

Onze christelijke zorgverleners zijn er graag voor u!

0900 258 2583
curadomi.nl

Curadomi is onderdeel van Lelie zorggroep

GARDEREN EN PUTTEN.

Te huur, op rustige parken, vakantiewoningen t/m 14 pers.
Inl. c.h.es@hetnet.nl / 0184-634267

JULLIE TROUWDAG

...Trouwkaart
...Fotograaf
...Trouwlocatie
...Bloemist

Organist
PIETER HEYKOOP
tijdens jullie trouwdienst

info.pieterheykoop.nl

Praktijk den Uijl

biedt hulp vanuit een Bijbelse visie aan kinderen, jongeren en volwassenen bij o.a.:

- Verlies- en rouwverwerking
- Seksueel misbruik en seksverslaving
- Opvoedingsvragen en opvoedings-ondersteuning
- Laag zelfbeeld en faalangst
- Problemen binnen huwelijk, gezin en/of relatie
- Weinig zelfvertrouwen
- Arbeidsproblemen en burn-out
- Vragen rondom persoonlijkheid en gedrag
- Talent en hoogbegaafd
- Andere problemen waar u mee 'zit' en over wilt spreken

Praktijk den Uijl

psychosociale hulpverlening & contextuele therapie

Wormerhoek 14M
2905 TX Capelle a/d IJssel

010 - 7 411 411
06 43 85 85 08

info@praktijkdenuijl.nl

Gesprekslocaties in Capelle a/d IJssel, Barneveld en Yerseke

www.praktijkdenuijl.nl

OMMEN - comfort. vak. woning 4-6 pers. in bosrijke omgeving
info: www.boomblauwtje.nl

VAKANTIE in de BETUWE

Rust, ruimte en gezelligheid op camping DE VIJVERHOF in OMMEREN.
Kindvr, div act. Huurcaravan 4 pers, vakantiewon.10 pers.
lets te vieren? Kom dan naar de Vijverhof! Wij verzorgen het graag voor u!
www.campingdevijverhof.nl
Tel. 0344 601973

A. van Ostadelaan 35 VEENENDAAL, t. 0318 - 50 50 63, info@andanteorgels.nl

Fides

praktijk voor hulpverlening en diagnostiek

Een vertrouwd adres voor hulp aan kinderen, jongeren en volwassenen vanuit een Bijbelse visie.

Wij bieden o.a. hulp bij:

- Opvoedingsvragen
- Relatie- of werkproblemen
- Somberheid, angst, piekeren
- Psychische klachten
- Gezinsproblemen
- Identiteits- en andere vragen

U kunt bij ons ook terecht voor psychologisch onderzoek, indicatieaanvragen en onderzoek, begeleiding en training van mensen met een verstandelijke beperking.

Bel voor informatie of aanmelding

Tel. 0342 - 41 99 77

Van Breugelplantsoen 1

3771 VM Barneveld

www.fideshulpverlening.nl

Dagbesteding
Op eigen sfeer

De Betuwehof Zorg

Dagbesteding ouderen - Achterberg

contact: Bert of Julia Hak
tel: 0317 - 6 18 18 0
info@betuwehof.nl
www.betuwehof.nl

Te koop gevraagd Theologische boeken

0577-401065

Reformatische vereniging voor ouders bij wie tijdens de zwangerschap of kort na de geboorte kind(eren) zijn overleden

www.indeknopgebroken.nl
info@indeknopgebroken.nl • telefoon: 06 - 49 49 94 99

ANDANTE
-orgelcentrum-

Uw dealer van

Johannus Monarke Content Domus

In onze winkel is een ruim assortiment bladmuziek aanwezig (ook klavar).

www.andanteorgels.nl

VERHUIZERS MET MÉÉR INHOUD

Verhuizen? Kies voor de erkende vakspecialisten van **R. Vlot & Zn. of Kattenberg**. Voor particulieren, bedrijven, scholen en (zorg)instellingen; wij kunnen u compleet zorgeloos verhuizen!

VLOT EN KATTENBERG.
Specialisten van huis uit.

verhuizingen
Kattenberg

Kattenberg Verhuizingen
033 - 465 67 75
www.kattenberg.nl

MONDIAL MOVERS

R. Vlot & Zn Verhuizingen

R. Vlot & Zn. Verhuizingen
0184 - 61 61 66
www.rvlot.nl

Ambtskleding
Koorkleding
Rouwkleding
Maatkostuums

Klamar's
FASHION

Klaas Leendert en Marian Blok
's-Gravenstraat 63 | 4431 AB 's-Gravenpolder
0113 - 31 63 64 | 06 14 53 15 28
info@klamarsfashion.nl | www.klamarsfashion.nl
Voor openingstijden zie website.
Advies aan huis mogelijk !

Heerlijk
nazomeren op Texel?

PRILJEN VANAF
€113,90*

De Verrassing
Bungalowpark

www.deverrassing.nl of bel 0222 31 89 06

begrafenisverzorging
Den Hollander

Begravenissen in Den Haag, Westland, Gouda, Rotterdam, Vlaardingen en omstreken. Wij verzorgen alleen begravenissen.

Dag en nacht bereikbaar.

P.N. den Hollander
T. den Hollander

Tel. 010 - 4600509

www.begrafenisverzorgingdenhollander.nl

Dorst
BEGRAFENISVERZORGING

Molenpad 4
4696 BP Stavenisse
Telefoon: 0166 - 69 74 38
Mobiel : 06 -10 64 28 07
www.dorstbegrafeniszorg.nl

Wij verzorgen alléén begravenissen

kina
begrafenisverzorging

D.W. Schipper
010-458 11 12
Capelle a/d IJssel

J. Kooijman
0182-58 39 32
Gouda

Dag en nacht bereikbaar

WIJ VERZORGEN ALLEEN BEGRAFENISSEN

SGV

Stichting Gemoedsbezwaarden tegen Verzekeringen

De Stichting Gemoedsbezwaarden tegen Verzekeringen heeft ten doel de individuele en collectieve voorlichting aan en belangenbehartiging van gemoedsbezwaarden tegen verzekeringen. U steunt ons als donateur al voor € 10,- per kalenderjaar. Donateurs krijgen de door onze stichting opgestelde principiële en praktische brochures en nieuwsbrieven gratis toegezonden. Mocht u interesse hebben in de brochures dan kunt u deze aanvragen.

Donateuraanmeldingen, vragen stellen en/of brochures opvragen kan via:

- E-mail sgv.voorlichting@kliksafe.nl
- E-mail sgv.secretariaat@kliksafe.nl
- Telefoon 0488-44 91 54

sgv.voorlichting@kliksafe.nl

KLASSIEKE ORGELS...

Johannus
Eminent
Domus
Monarque
Cantilena
enz.

Ruime ervaring
in zaal- en
kerkorgels

Stolk
orgels

NIEUWERKERK A/D IJSEL
Vrijheidslaan 55 - tel. (0180) 31 56 52

Krabbedijkje
Nederhemert Nrd.
Papendrecht

www.stolkorgels.nl

U wilt toch het liefst landelijk wonen

Een kleinschalig, reformatorisch woonzorgcentrum met 24-uurs hulp? Huize Spoorzicht, net buiten Rhenen. Daar voelt u zich thuis dankzij de huiselijke sfeer en persoonlijke verzorging. Natuurlijk is er een afwisselende dagbesteding. Spoorzicht is prachtig landelijk gelegen. Momenteel is er een kamer vrij! Bel voor vrijblijvende informatie 0317 683 499.

Ook voor dagopvang!

Cuneraweg 170 - 172
3911 RR Rhenen
0317 683 499
info@huizespoorzicht.nl
www.huizespoorzicht.nl

Huize Spoorzicht
WOONZORGCENTRUM
Van huis uit vertrouwd

Word wijzer op woongebied!

Een professioneel plan ontwerpen voor uw eigen huis of bedrijf?

Woonwijzerinstituut voor totaalarchitectuur start dit najaar met de cursus 'binnenhuisarchitectuur' op een zeer inspirerende locatie: Het Arendsslot te 's-Heer Arendskerke.

Schrijf nu in voor de **introductie-les met intakegesprek** voor slechts € 45,00 (gratis bij aanmelding voor de volledige cursus).

1 oktober 2013

10:00 uur Particulieren

14:00 uur Professioneel

www.arendsslot.nl • 0113 - 613722 • info@arendsslot.nl

VAN STAVEREN
Begravenisverzorging
Sumatrastraat 11 ~ 2405 EM Alphen aan den Rijn
Dag en nacht bereikbaar, in elke regio
(0172) 23 33 38
Wij verzorgen alleen begravenissen

Wincoop
veiligheidstrainingen

Trainingen voor o.a. kerken, scholen, verenigingen en andere identiteitsgebonden (zorg)instellingen
BEL OF MAIL GERUST VOOR ADVIES OF MEER INFO

Wincoop Veiligheidstrainingen B.V.
Anthonie Fokkerstraat 45 B - 3772 MP Barneveld
Telefoon (0342) 417 371 - Fax (0342) 417 286
E-mail info@wincoop-vt.nl

BHV trainingen   (kinder) EHBO trainingen   AED trainingen

Bekijk ons complete aanbod op www.wincoop-vt.nl

D.V. zaterdag 5 Oktober 2013 KOOL BOEKENVEILING

In 'Het Dorpshuis' te Ederveen,
De Zicht 1 – Ederveen
Aanvang veiling 13.00 uur
OUD en ZELDZAAM

Bijbels (Staten) Prentenbijbels
Antiquarische boeken uit de 16^e t/m de 20^e eeuw
Catalogus op aan vraag of via
www.koolboeken.nl

Hoofdweg 202, 6744 WR Ederveen, 0318-574290
Mob: 0651216184 info@koolboeken.nl

Ederveen

CHRISTELIJKE BEGRAFENISONDERNEMING G. WEGENAAR

Tel.: (0318) 526641
Bgg.: (06) 53638114

24 uur per dag bereikbaar

Buurtlaan West 26
3905 JR Veenendaal

Wij verzorgen uitsluitend begravenissen
www.wegenaar.nl

Internetfilter voor Mobiel

Veilig internet thuis, in de bibliotheek en bij McDonalds, zowel met wifi als 3G

www.SiteBlocker.nl

Iphone – Ipad – Smartphone - Tablet

De Saambinder Kerkelijk weekblad van de Gereformeerde Gemeenten

Uitgave ten bate van de Emerituskas.

Hoofdredacteur:
ds. G.J. van Aalst

Bijdragen van medewerkers en boeken ter recensie aan:

ds. G.J. van Aalst,
Molendijk 136, 3286 BK Klaaswaal
tel. 0186-576990, fax 0186-575105
e-mail: gjvanaalst@kliksafe.nl

Redacteur: ds. C. Neele

Meditaties aan:

ds. C. Neele,
Egge 28, 3171 DE Poortugaal,
tel. 010-5017707
e-mail: c.neele@kliksafe.nl

Kerknieuws (m.u.v. beroepingswerk) en berichten aan:

redactie-secretaris: J.J. Verhage
Kloosplantsoen 131, 2985 SC Ridderkerk,
tel. 0180-420865, fax 0180-423583
E-mail: jj.verhage@kliksafe.nl
Aanlevertijd:

Uiterlijk woensdag 17.00 uur vóór de datum van verschijning van De Saambinder in de daarop volgende week.

Opgaven kerkdiensten en beroepingswerk aan:

Kerkelijk Bureau Geref. Gemeenten,
postbus 608, 3440 AP Woerden,
tel. 0348-489900, fax 0348-483599,
e-mail: saambinder@cbgg.nl

Advertenties en familieberichten aan:

Drukkerij Verloop,
postbus 33, 2950 AA Alblasserdam
tel. 078-6912899, fax 078-6919536
e-mail: saambinder@verloop.nl

Advertenties dienen **uiterlijk donderdag** vóór de week van verschijning aangeleverd te zijn. Rouwadvertenties **uiterlijk maandagmorgen 9 uur**.

Advertenties € 1,05 per mm.
Familieberichten € 0,40 per mm.
Deze prijzen zijn excl. 21% btw.

Abonnementenadministratie

Adreswijzigingen enz. aan:
Kerkelijk Bureau Geref. Gemeenten,
postbus 608, 3440 AP Woerden,
tel. 0348-489900, fax 0348-483599,
e-mail: saambinder@cbgg.nl

Betalingen abonnementsgelden:

Postbanknr. 64327 t.n.v. De Saambinder-abonnementen te Woerden.

Abonnementsprijzen (bij vooruitbetaling):
voor Nederland: € 12,00 per halfjaar (te betalen per 1 april en 1 oktober);
voor het buitenland:
€ 24,- per jaar + extra portiekosten.
Canada \$ 115,-; USA \$ 115,-.

Correspondentieadres

Noord-Amerika:
Mr. A.M. Berman, P.O. Box 20188,
St. Catharines, ON L2M 7W7, Canada
e-mail: purlin@sympatico.ca

De redactie aanvaardt geen enkele aansprakelijkheid betreffende de inhoud van de advertenties en de (recensies van de) aangekondigde boeken.

HARKES
Begravenissen

Dokter Hamburgerlaan 59
2771 JR Boskoop

www.harkesbegravenissen.nl

Wij verzorgen alleen begravenissen

0172 - 21 21 22

 Kees van Asselt
christelijke begrafenisondernemer

Johan Willem Frisoalaan 4
3931 KC Woudenberg
m. 06 15 45 11 30
i. www.begrafenisondernemercvanasselt.eu

Voor een stijlvolle begrafenis
Wij verzorgen geen crematies
Vraag GRATIS ons 'laatste wensen' boekje aan.

Begrafenisonderneming
De Klo

Delkant 8 | 5311 CJ Gameren
Tel. 0418 - 56 21 74
www.begrafenisondernemingdekloe.nl

SHG biedt u passende zorg

Uitgaande van de Gereformeerde Gemeenten in Nederland biedt de SHG zorg die aansluit bij uw manier van leven. Bijbelse normen en waarden vormen daarin de basis voor uw en onze dagelijks levenshouding en mediaagebruik.

Kraamzorg
Bel 0187 - 48 91 73
b.g.g. 0342-492155
ma - vr: 9.00 - 11.00 uur
en van 13.00 - 15.00 uur
vr: ook van 19.00 - 21.00 uur

Thuiszorg
Bel 0166 - 65 26 05
ma - vr: 9.00 - 11.00 uur
vr: ook van 19.00 - 21.00 uur

DE GRATIS ZORGBROCHURE ZENDEN WIJ U GRAAG TOE

Alle nieuwe titels
www.derooboeken.nl
078 - 6124081

Boekhandel
De ZONNEBLOEM

Dorpsstraat 164 - Scherpenzeel (gld)
033-2774355
www.boekhandeldezonnebloem.nl

LANDELIJK PROJECT

'Psalmzangavonden met bovenstem'

t.b.v. de Theologische School der Gereformeerde Gemeenten

Hartelijk welkom op onderstaande samenzangavonden
Voor alle data geldt: Deo Volente

<p>Agenda 2013:</p> <p>Zaterdag 12 oktober Hasselt Grote- of Stephanuskerk m.m.v. koren uit Rijssen en Kampen Algehele leiding: ds. A. Schot</p> <p>Zaterdag 2 november Tholen Grote Kerk Algehele leiding: ds. D.W. Tuinier</p> <p>Zaterdag 9 november Barneveld Oude Kerk Algehele leiding: ds. G. Bredeweg</p> <p>Zaterdag 23 november Zaltbommel Grote- of St. Maartenskerk Algehele leiding: ds. L. Blok</p>	<p>Agenda 2014:</p> <p>Zaterdag 15 februari Katwijk Nieuwe Kerk Orgelconcert Improvisaties & samenzang</p> <p>Zaterdag 22 maart Gouda Sint Janskerk m.m.v. groot samengesteld mannenkoor Algehele leiding: ds. G. Clements</p> <p>Zaterdag 5 april Dordrecht Grote Kerk Algehele leiding: student J. Boudewijn</p> <p>Zaterdag 12 april Middelburg Nieuwe Kerk Algehele leiding: ds. J.M.D. de Heer</p> <p>Maandag 21 april (2e Paasdag) Tiel Grote Kerk Algehele leiding: ds. A. Verschuure</p> <p>Zaterdag 26 april (Koningsdag) Rotterdam Grote- of St. Laurenskerk Algehele leiding: ds. M. Joesse</p> <p>Zaterdag 29 mei (Hemelvaartsdag) 's Gravenpolder Gereformeerde Gemeente Algehele leiding: ds. S.W. Janse</p>
--	--

BESTEL NU ALVAST DE NIEUWE ORGEL CD

"Met der Psalteren toon"

Deze nieuwe cd is opgenomen door STH Records uit Barendrecht. Kriston van Bommel bespeelt het 3-klaviers Van Leeuwen orgel in de Nieuwe Kerk Middelburg met nieuwe psalmbewerkingen geschreven voor orgel. Met de aanschaf van deze cd steunt u de Theologische School in Rotterdam.

De cd kunt u aanschaffen:
- via de website: www.psalmezangavonden.nl
- via e-mail: info@psalmezangavonden.nl
- via de verkooptafel na afloop van de avond.

De cd kost slechts € 14,95,- (excl. verzendkosten)

Aanvang: 19.30 uur
Toegang: vrij
Collecte: Theologische School
Organist: Kriston van Bommel

BED & BREAKFAST "ALBLASSERWAARD".
Kom genieten van de Alblasserwaard en de randsteden
En boek een B&B in Sliedrecht.
lnl.c.h.es@hetnet.nl / 0184-634267

 RST
Zorgverleners

Verpleging & Verzorging

"Fijn dat ik nog thuis kan blijven wonen"

Verpleging & Verzorging door medewerkers met een reformatorische identiteit, dat is **een vertrouwd idee.**
Meer informatie? www.rstzorg.nl of bel 0342 - 42 23 24.

RST Zorgverleners biedt ook **kraamzorg** en **huishoudelijke hulp**